

מראי מקומות- בבא קמא ל"ה

לפי שאינה מלאכה כלל, וכ' המנח"ב דלכאור' זה תלוי במח' רש"י ותוס' בסוגיין, דרש"י ס"ל דאפי' מה שאינה נחשב מלאכת מחשבת פוטרו מממון, ותוס' ס"ל דבכה"ג שפיר חייב בממון. וכן ע' בעונג יו"ט (כ') בענין זה, דכ' דמבואר מדברי רש"י כאן דס"ל דמה שפטור מדין מלאכת מחשבת, אי"ז אלא פטור קרבן, אבל מ"מ הוי איסור דאורייתא.

(ג) וזה אומר לא כי אלא בסלע לקה- פרש"י, מתחכך ה' בסלע ולקה. ודייק הרש"ש מדבריו דאילו מחמת שהי' נרדף משורו ומחמת זה נכשל ולקה בסלע, אז שפיר ה' הרודף חייב בנוקיו. אבל הביא מהנ"י בשם הרמ"ה דגם בכה"ג יהי' פטור, משום דגרמא בעלמא הוא, ובאמת דברי רש"י צ"ע, למה יהי' חייב בכה"ג. וע' במרומי שדה דכ' דגם רש"י ודאי מודה דבכה"ג פטור, דלא כהרש"ש, ומש"כ דבסלע לקה, היינו משום דמוכח בסוגיא דאין שום חידוש במשנה מלבד הא דאשמעינ' דחלוקים עליו חבריו על סומכוס, ואם ה' מיירי בשלקה בסלע ע"י רדיפת השור, א"כ גם אשמעי' הא דגרמא בכה"ג פטור. אע"כ דלשון לקה בסלע משמע ע"י חיכוך, ולכן שפיר אמרי' דאין שום חידוש בהמשנה מלבד זה.

(ד) לא כי וכו' המוציא מחבירו עליו הראי'- משמע מהגמ' דכל הפטור הוא משום המע"ה, ומבואר בגמ' דסומכוס ס"ל בכה"ג דיחלוקן. והק' המהרש"א (מו. ד"ה בד"ה דאפי') הרי למ"ד פלגא נזקא קנסא, הרי מודה בקנס הוא, ומודה בקנס פטור. וכ' דאף דלא קיי"ל כמ"ד דגמל מאוחר בין הגמלים בידוע שזה הרגו, מ"מ היכא דהמזיק מודה, אז אנן סהדי דכן הוא, וזה לא מקרי מודה בקנס. וע' בתוס' רעק"א למשניות (אות מ') שתי קו' המהרש"א באו"א, דכיון דמיד כשנולד הספק הו"ל הדין יחלוקן (לפי סומכוס), א"כ הו"ל כעדים שהממון לשניהם, ואף אם מודה מחוייב ליתן החצי, דעל אותו החצי שנתחייב בלא טענותיהם לא מקרי מודה בקנס. נומה דלפי רבנן לא אמרי' טעם דמודה בקנס אלא דפטור משום המע"ה, י"ל דטעם זה פשוט טפי, אולם אולי יהי' נפק"מ בזה

(א) ומנא ידעי'- פרש"י, איך ידעי' דזה ה' כוונתו דאצטריך לאשמעי' דאע"ג דמרי' פטור בכה"ג, הוא חייב, דאי מסתמא, אפי' מרי' נמי חייב אי לא ידעי' בי' דצריך לאפרו. ולכאור' יש להק', למה חייב, הא ספק ממון הוא, ולימא המוציא מחבירו עליו הראי'. וע' בפרי מגדים (פתיחה כוללת, א', ב') שכ' להסתפק בדין זה, אם חייב ממון בכה"ג או לא. וע"ש שכ' דאין להק' דלכאור' הו"ל דומה לחייבי מיתות שוגגין, דפטור מתשלומין הגם דפטור ממיתה, משום דבחייבי מיתות שוגגין אמרי' דאי אתרו בי' יהי' חייב מיתה, אבל בספק אין כאן שום צד מיתה, וא"כ שפיר י"ל דחייב בתשלומין. וע"ע בחי' ר' שמעון (ל') דכ' דאין ליישב פרש"י ולומר דהו"ל ודאי חיוב וספק פטור, וממילא הו"ל איני יודע אם פרעתיך דחייב, שהרי כ' הרשב"א בגיטין (ע"ה) דרק בספק שאינו לפנינו אמרי' דאינו יודע אם פרעתיך חייב, אבל בספק לפנינו אף באיני יודע אם פרעתיך פטור. והוא כ' דלק"מ, דאתי רש"י לפי מה דס"ל הגמ' עכשיו דרק בחיוב מיתה בפועל פטור מתשלומין, דהגמ' עדיין לא חידש הא דתנא דבי חזקי'. ואה"נ, למסקנא דאמרי' תנא דבי חזקי', גם בספק יהי' פטור.

(ב) רבא אמר מתני' בשוגג וכדתנא דבי חזקי'- פרש"י, דלעולם מיירי בדלא צריך לאפרו, ומקלקל הוא, ומה שפטור מממון, היינו משום דאתי כתנא דבי חזקי', דפטרי מממונות אפי' היכא דעושה בשוגג וליכא חיוב מיתה. וא"כ, ה"ה במקלקל, אף דבפועל אינו חייב מיתה, מ"מ פטור מממון. אולם ע' בתוס' דהק' דבשלמא בשוגג, הרי הוא עבר איסור מלאכה, אלא דהי' בשוגג. אבל אם עושה המלאכה באופן מקלקל, הא אי"ז איסור מלאכה כלל. ולכן תוס' פי' דמתני' בשוגג ממש, דבהא מלתא אשמעי' הוא דומיא דשורו, מה שורו בשוגג אף הוא בשוגג, ואפ"ה פטור משום תנא דבי חזקי'. וע' במנחת ברוך (ט', ב', ד"ה גס), שהביא מש"כ בשו"ת רעק"א (ח') דהיכא דהפטור מדין מלאכת מחשבת, אז חייב בתשלומין,

(ז) **לימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן דאמר טענו חטים והודה בשעורים פטור- הק' בחי' הראב"ד, היכי הווי תם ומועד חטים ושעורים, והלא התם בכלל תביעת המועד, שהרי תביעת המועד הוא על כל נכסי המזיק. ותי' דראיית הגמ' הוא רק מגדול וקטן, ולא מתם ומועד (אבל רש"י פי' דהקו' הוא מתם ומועד, ע"ש). ומה דלקמן מקשי' גם מתם ומועד, דהיינו כשיש ב' שוורים ניזקין וב' מזיקין, וא"כ ודאי יש להק' על קו' הגמ', דהא לכאור' זה ודאי לא הוי טענו חטין והודה לו בשעורין. אלא דכ' דסוגיין בכלל אופן איירי, אף כשיש ב' בנ"א הניזקין, וא"כ כבר הוי לי' ב' תביעות נפרדות, וודאי דומה לחיטין ושעורין. וע' ברשב"א דתי' באו"א, דאין הודאת המזיק בכלל תביעת הניזק בכלל, דהא תביעת הניזק הוא מחמת היזק המועד, והמזיק מודה מחמת היזק התם, ואי"ז נחשב חטים וחטים. וע"ע בספר התרומות (שער ז', חלק ב', אות כ"ז) שהביא רא"י מסוגיין ד"אע"ג דאיהו קא תבע לי' דמיחייב לי' על דרך היזק מועד וזה מודה שאין חייב לו מאותו צד אלא מצד נזק התם, לא מיקרי מודה במקצת". דהיינו, דכיון דסיבת התביעה הוא סבה אחרת לגמרי, אע"ג דהתביעה הוא על דבר א', אי"ז נקרא חטים וחטים.**

(ח) **טענו בחטים והודה לו בשעורים פטור- פרש"י, "ואחולי אחיל גבי". וכ' הקצות (י"ב, סוס"ק א') דאע"ג דמחילה זה בלב הוא, מ"מ לא אמרי' דדברים שבלב אינם דברים, דהו"ל בלבו ובלב כל אדם דמחל על תביעתו האחר, מאחר שלא תבעו. אלא דהק' הקצות (פ"ח, י"א) דמה שייך זה בסוגיא כאן, הרי מבואר בירושלמי דא"א למחול קנס קודם העמדה בדין, ולמ"ד פלגא נזקא קנסא, גם בכה"ג הוי קנס. ותי' ע"פ מש"כ תוס' לעיל (לג.) דגלי קרא דלר"ע דקיי"ל כוותי' יכול למכור השור תם קודם העמדה בדין, וא"כ י"ל דגם יכול למחול קודם העמדה בדין ויהי' חל. אבל כ' דלפי שי' הרמב"ם דלא מהני מכירה קודם העמב"ד, צ"ל דלא מהני הפטור דטענו בחטין והודה בשעורין מטעם מחילה כפרש"י, אלא מטעם סילוק. וע"ע בתוס' בסנהדרין (ו. ד"ה צריכה) דכ' דאין שייך**

דהוי מודה בקנס, דהיינו אם באו עדים אח"כ, דלמ"ד דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, יהי' פטור בכה"ג, וצ"ע. וע"ע בחי' הראב"ד דכ' דמתני' מיירי כשהיו עדים על עיקר המעשה, רק דאינם יודעים איזה מהן הזיק, אבל יודעים דודאי הי' היזק כאן, וא"כ אין כאן הודאה.

(ה) **א' גדול וא' קטן וכו' המע"ה- לכאור' יש לעי', למה אינו חייב שבועה מדין מודה במקצת, הרי מודה הוא שחייב לחבירו מקצת של כ"א מן השוורים. וע' ברמב"ם (נוק"מ ט', י') שכ' דאם טען הניזק שאתה יודע ודאי שזה הזיק בפניך, אז המזיק נשבע שבועת התורה. וביאר הראב"ד שם, דס"ל להרמב"ם דמה דאי' במתני' המע"ה, היינו משום דהמזיק אמר שמא תם הזיק. ומה שאינו חייב לשלם משום מתוך שאינו יכול לישבע משלם, היינו משום דזהו רק היכא שהתובע אומר שהנתבע ודאי יודע, אבל כאן לא אמר בכרירות אתה יודע, ולכן פטור. והתוס' ר' פרץ כ' דאי"ז הודאה במקצת משום דמה שטענו לא הודה לו, הוא טען שהגדול הזיק בגדול, ומודה לו שהקטן הזיק בגדול, וכן בתם ומועד. אולם המגיד משנה (שם) כ' דהרמב"ם לא ס"ל כן, משום דתביעת מועד הוי תביעה על כל נכסיו, וא"כ הודאה על התם הוי ממין הטענה [וע"ע לקמן בענין זה] (וע' מש"כ שם לצדד דאולי אפי' בשניהם תמים אמרי' דהו"ל הודאה ממין הטענה, וצ"ע). וע"ע מה שהק' הלחם משנה שם על פי' הראב"ד מסוגיין.**

(ו) **זאת אומרת חלוקים עליו חביריו על סומכוס- פי' תוס' דסומכוס חולק רק היכא דבלא טענותיהם יש ספק לב"ד. והוכיח הקצות (פ"ח, ח') מזה דמיירי שהיו עדים על עצם המעשה, דהיינו שראו רדיפת השור, אלא דאין ידוע להם אם ע"י השור הוזק או ע"י הסלע, וכן אם הגדול הזיק או הקטן. והוסיף ע"ז הנתיבות (שם, ג') דאפי' אם אין שום עדים, אלא ששניהם מודים על הרדיפה, א"כ הו"ל רדיפה זו משני שוורים מיחשב דררא דממונא, ונחשב ספק לב"ד בלא טענותיהם על איזה מהן נגח.**

(י) **דתפס- כ' הרא"ש** (ט"ו, ט"ז) דדין זה דתפיסה מהני הוא רק בכה"ג, דהי"ל תביעה על שניהם, דהתפיסה מהני. אבל בכל טענו בחטין והודה לו בשעורין, אז לא מהני תפיסה. אולם הביא דעת הרי"ף דבכל טענו בחטין והודה לו בשעורין מהני תפיסה. והרא"ש כ' דא"א לומר כן, דהא לא מהני התפיסה בנוגע דמי החטין, דהא כפר בהחטין. ולגבי השעורין, הא מודה או מחלם, וא"כ איך מהני תפיסה, ולכן כ' דרק היכא שיש תביעה על שניהם מהני תפיסה, וכן הוא ש' תוס' בסוגיין. ובביאור שיטתם, כ' בחי' ר' שמעון (ל"א, ב') דהיכא שיש לו רק תביעה א', אז יכולין להבין דהדין דטענו חטין וכו' דפטור הוא משום מחילה, דמחל תביעתו על האחר. אבל היכא דממ"נ יש לו תביעה בשניהם, אז אין שייך מחילה, אלא רק שייך הודאה, דהודה דמעשה זו לא הי' אלא מעשה זו. ובכה"ג מה דפטור המזיק הוא משום דכיון דהודה הניזק, אף שהמזיק ג"כ מודה, מ"מ הרי הוא הודאה כנגד הודאה, ונשאר אצל המוחזק. וא"כ, אם תפסי, י"ל דהוי הודאה כנגד הודאה ונשאר אצל התופס (וכדלקמן מהקצות). ובש"י הראשונים דס"ל דמהני תפיסה אף בא', כ' השטמ"ק (ריש לו). בשם גליון דכיון דתפס מקודם, א"כ לא מהני מחילה, דאין שייך מחילה על דבר שהוא מוחזק בו. ולש"י הראשונים דמה דפטור משום טענו חטין וכו' הוא מדין הודאה, כ' הקצות (פ"ח, ט') ליישב דהו"ל הודאה כנגד הודאה, וממילא נשאר אצל המוחזק.

(יא) **דתפס- הק' הנתיבות** (דיני תפיסה כלל ז', ד"ה אמנם), לפי ש' הראשונים דמהני תפיסה בטענת ברי בדררא דמונא, א"כ למה מהני תפיסתו רק למה שאמר מזיק, לימא דאף למה דאמר ניזק מהני תפיסתו, שהרי טען ברי, ודררא דמונא הוא. ורוצה לחדש מכח זה דהיכא דהעדים גופייהו מסתפקים על הדבר, ואין יודעים אם הדין כדאמר מזיק או כדאמר ניזק, אז אין מקבלין עדותן כלל. ואם אין מקבלין עדותן, א"כ אין עושין ספק על פיהם כלל, וממילא אי"ז נחשב דררא דמונא, ושפיר אמרי' דלא מהני תפיסה [נומ"מ צ"ל דלסומכוס עכ"פ הוי דררא דמונא, וכמש"כ

לומר דהטעם דטענו חטים ומודה בשעורין פטור משום מחילה הוא, דהא כאן לא מחל לו, דהא עומד וצווח דחייב לו, אע"כ טעם הדבר משום דמודה דאינו חייב לו השעורים. וכן פ' הרא"ש (ט"ו, ט"ז) כאן, והוא כ' דאין שייך לומר דמחילה היא, דא"כ אינו דומה להא דמתני', דמתני' אינו משום מחילה, אלא משום דמודה דלא הי' היזק מחמת שור האחר. ועוד כ' דאינו מסתבר כלל, הרי הדרך הוא דאין אדם תובע כל תביעותיו בבת אחת, ומהכ"ת דמחל לו משום דלא תבעו. ולכן הוא ביאר דהטעם דטענו בחטין והודה לו בשעורין פטור הוא בכה"ג שהוא דומה למתני', וכגון שהמלוה אומר חטין הלוייתך באותו יום באותה שעה, והלוה אומר דשעורין היו, דבכה"ג ודאי מודה המלוה שלא הלוה לו שעורין. עוד הביא מהרמ"ה ביאור אחר, דמה דפטור מהשעורין הוא משום דיכול לומר משטה אני בכך, דכיון דלא אמר אתם עדי, וגם לא הודה לו על התביעה שתבעוהו, א"כ לאחר זמן יכול לחזור בו. אבל אם לאחר זמן לא חזר בו, ולא אמר משטה אני בכך, ס"ל להרמ"ה דשפיר חייב. וע"ש שהק' עליו הרא"ש מסוגיין, ואכמ"ל.

(ט) **תנן היו הנוקין שנים, א' גדול וא' קטן, וכו', אמאי, חטין ושעורין ניהו- ע' ברא"ש בב"מ** (פרק ח' אות י'), שהביא מה שהק' הרמב"ן שם, הרי לכאור' אי"ז חטין ושעורין, דכל הנדון הוא בהשור הגדול, דהניזק אומר שיש לו תביעה גדולה בהשור הגדול, והמזיק אומר שיש לו רק תביעה קטנה, אבל כ"ע מודו דיש להניזק חלק בשור זה, וא"כ לכאור' הו"ל חטין וחטין. וכ' הרמב"ן שם להביא רא' מכאן לש"י הראב"ד שהביא שם, דהיכא דהוי דהוי התביעה וההודאה על ב' ענינים נפרדות, כמו מלוה ופקדון, אף דהתביעה וההודאה הם על דבר א', מ"מ כיון דסבת התביעות שונות הם, א"כ זה נחשב חטין ושעורין (וכמו שהבאנו לעיל מהבעל התרומות [וצ"ע, דהא הראב"ד לעיל לא תי' כן]). ולכן, אף דהתביעות הם בשור א', מ"מ, כיון דהתביעה הוא על מעשה א', וההודאה הוא משום מעשה אחרת, שפיר נחשב חטין ושעורין.

חורף תשפ"ד

תוס', דרך בכה"ג ס"ל לסומכוס דיחלוקו, וצ"ע בזה]. וע"ע שם
שהביא מהתומים דכ' לחלק בין אם תביעתו
על גוף הדבר, או דהתביעה היתה על שעבוד
שיש לו אצלו, ע"ש מה שהק' עליו.